

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Kystnære vindmøller - en folkesag?

Jensen, Louise Krog; Sperling, Karl

Published in:
Nyt Fokus

Publication date:
2018

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):
Jensen, L. K., & Sperling, K. (2018). Kystnære vindmøller - en folkesag? *Nyt Fokus*, 11, 22-25.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- ? Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- ? You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- ? You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Kystnære vindmøller - en folkesag?

Rundt om i landet vokser modstanden mod vindmøller, men folkeligt medejerskab af kystnære vindmøller kan fremme den folkelige opbakning. Desværre spænder den nuværende udbudsmodel ben for den folkelige deltagelse. Der er derfor behov for nye regler og kriterier.

Af Louise Krog Jensen og Karl Sperling

Som et led i realiseringen af Energifa-talen af marts 2012 indledte Energistyrelsen en udbudsproces for 350 MW kystnære vindmøller i de danske farvande. I udbuddet var der lagt op til, at potentielle budgivere kunne byde ind med projekter i en størrelsesorden, der passede den enkelte budgiver, hvorefter Energistyrelsen ville udvælge det eller de bedste projekter inden for udbudskriterierne.

Der var i den indledende fase af udbuddet interesse fra to lokalt forankrede projekter. Lemvig kommune og NGO'en *Wind*

People forsøgte sig begge med lokale projekter, hvilket viste sig at være umuligt med de gældende udbudskriterier. *Wind People* ønskede at organisere et projekt baseret på dansk og folkeligt ejerskab, hvor private danske borgere og virksomheder skulle kunne købe andele i projektet svarende til deres eget elforbrug („Vind & Velfærd“). Samtidig skulle der i lokalsamfundet, hvor de kystnære vindmøller skulle opstilles, etableres en lokal fond, som ligeledes skulle eje andele af møllerne. Overskuddet fra fonden skulle gå til projekter til gavn for lokalsamfundet.

Kriterierne for udbuddet lagde dog i høj grad op til kystnære vindmøller som „Big Business“, hvor der kun var plads til store investorer. Hvilket også blev udfaldet da det svenske energiselskab *Vattenfall* vandt udbuddet. I udbudsmaterialet lå der et krav om at 20 pct. af vindmøllernes andele skulle udbydes til salg i lokalsamfundet, de resterende 80 pct. rådede investorerne selv over.

I tilfældet med det danske udbud af de 350 MW kystnære vindmøller med *Vattenfall* som ejer betyder dette, at det danske samfund går glip af overskuddet fra mindst 80 pct. af andelene samt størstedelen af skatteindtægterne fra

» ... det danske samfund går glip af overskuddet fra mindst 80 pct. af andelene samt størstedelen af skatteindtægterne fra dette. Man kan spørge om det virkelig er den vej danske politikere og borgere ønsker at gå med udbygningen af det danske energisystem?

dette. Man kan så spørge om det virkelig er den vej danske politikere og borgere ønsker at gå med udbygningen af det danske energisystem? Eller er der grobund for mere lokalt engagement og ejerskab i de kystnære vindmølleprojekter i fremtiden?

For og imod folkelige kystnære vindmøller

Udbuddet af de 350 MW kystnære vindmøller viste sig ikke at være en let proces. Selv om vindmøllerne er placeret minimum fire km fra kysten, opstod der lokal modstand i de samfund, hvor de kystnære vindmøller potentielt skulle opstilles. Landvindmøller har de senere år mødt en stigende modstand blandt borgerne og noget tyder på, at denne modstand også er til stede i forbindelse med udbygningen af kystnære vindmøller. Derfor bør det overvejes om udbygningen af kystnære

» I et folkeligt projekt kan man netop bedre sikre sig den nødvendige lokale opbakning via involvering af lokale aktører i projektledelsen, forhåndstilsagn, evt. med lokal forkøbsret, og lokale udviklingsfonde, som kan skabe lokal udvikling.

vindmøller overhovedet er en ønskelig udvikling i det danske energisystem. Der findes en række argumenter, der kan tale imod udbygningen af kystnære vindmøller. I forbindelse med det eksisterende udbud fyldte især hensyn til turisme og ødelæggelse af udsigten i argumenterne imod de kystnære vindmøller. Derudover kan der være miljømæssige argumenter om påvirkning af naturlige levesteder for dyr og planter.

Ses der på argumenterne for, hvorfor udbygningen af de kystnære vindmøller *ikke* skal ske med udgangspunkt i lokalt ejerskab, er især faglig kompetence og finansiering to elementer, som Energi-styrelsen lægger stor vægt på i deres udvælgelse af projektejere. Altefter hvordan et projekt organiseres, kan der være stor risiko forbundet med som privat person at investere i et projekt i denne størrelsesorden. Denne risiko kan dog mindskes

betydeligt ved at indkøbe faglig kompetence og finansiel vejledning gennem eksterne rådgivere, på samme måde som dette er tilfældet hos de store, private investorer. Argumenterne imod lokalt, folkeligt ejerskab er altså ikke barrierer, som ikke vil kunne overkommes gennem kyndig, faglig vejledning.

Derimod er der en række forhold, som kan tale for en udbygning af kystnære vindmøller, og at denne bør ske gennem folkeligt ejerskab. For det første vil udbygningen af kystnære vindmøller kunne flytte energiproduktionen længere væk fra borgerne ved at mindske behovet for en større udbygning af landvindmøller i fremtiden. De kystnære vindmøller er samtidig billigere end offshore vindmøller og derfor et godt alternativ til landvindmøllerne.

Et af argumenterne imod folkeligt ejerskab er finansieringen, idet der er tale om store projekter, hvor der er behov for store investorer. Dette kan være tilfældet, men hvis udbygningen gribes an på en måde, hvor der etableres flere mindre vindmølleparker, vil der blive åbnet op for at mindre, private investorer kan byde ind. Samtidig vil mindre vindmølleparker sandsynligvis også møde mindre lokal modstand, da landskabet ikke i samme omfang vil blive præget af møllerne. Derudover kan mindre parker bedre integreres i de lokale energisystemer, hvor der er behov

	Bred folkelig opbakning (f.eks. ved crowdfunding)	Lokal udvikling og opbakning	Aktiv lokal politik	Aktiv central politik og inddragelse	Adækvate udbudsregler
STORSKALA: privat ejerskab, få andelshavere	-	-	-	+	+
FOLKELIGT: bredt folkeligt/kommunalt/privat ejerskab, mange andelshavere	+	+	+	-	-

Tabellen viser hvordan den centrale proces og de nuværende regler understøtter private storskala-projekter på bekostning af folkelige projekter (som f.eks. Vind & Velfærd), selvom folkelige projekter kan score mange flere „plusser“ ift. folkelig opbakning, interesse og lokal udvikling.

Rønland vindmøller ved Thyborøn-Harboøre.

for et samspil mellem energisektorerne (el, varme og transport). Der er altså ikke noget der taler imod folkeligt ejerskab af de kystnære vindmøller, derimod vil folkelige projekter kunne styrke udviklingen i de lokale samfund.

Præmisser for folkelige projekter

Hvis folkeligt ejerskab skal med i udbygningen af de kystnære vindmøller, ligger udfordringen i høj grad hos folketingspolitikkerne, som skalsørge for at præmis-

» Kriterierne for udbuddet lagde dog i høj grad op til kystnære vindmøller som „Big Business“, hvor der kun var plads til store investorer.

serne for folkeligt ejerskab er til stede i udbudsbetingelserne. I tabellen har vi opstillet en række præmisser, som vi mener skal være til stede, hvis folkelige projekter skal kunne lykkes.

Tabellen skal forstås således, at der i folkelige projekter er et stort behov for medfinansiering via f.eks. køb af vindmølleandele for at få finansieringen af projektet til at hænge sammen. Dette er samtidig en slags forsikring: hvis man

ikke kan få det fornødne antal forhåndstilsagn fra lokale borgere og virksomheder, bliver projektet ikke startet op. Med denne ejerskabsmodel giver man en stor del af befolkningen mulighed for at være medejere i projektet.

I et privat storskala-projekt er der typisk få investorer, som er villige til at skyde kapital ind i projektet med det formål at skabe en forretning for dem selv. Er en energivirksomhed medinvestor, kommer en del af finansieringen ind via forbrugernes energiregninger. Et folkeligt projekt kan derudover organiseres således, at en større eller mindre bid af projektoekonomien bliver forbeholdt lokale udviklingsprojekter. I Vind & Velfærd-projektet skulle dette have været den nævnte lokale fonds rolle.

Både „Storskala“ og den „Folkelige“ projekttype vil fungere bedst med opbakning i de berørte lokalsamfund og kommuner, idet protester og indsigelser eventuelt kan forsinke projektet. Da det drejer sig om et statsligt udbud, kan de statslige interesser måske i sidste ende „overtrumfe“ de lokale

og kommunale interesser, men det vil næppe skabe meget goodwill i forhold til kommende vindmølleprojekter.

I et folkeligt projekt kan man netop bedre sikre sig den nødvendige lokale opbakning via involvering af lokale aktører i projektledelsen, de førnævnte forhåndstilsagn, evt. med lokal forkøbsret, og de lokale udviklingsfonde, som kan skabe lokal udvikling. I et storskala-projekt spiller kommunerne ikke en afgørende rolle, hvorimod de aktivt kan være med til at understøtte projektet i den folkelige model, både som medejere, hjælp i processen mht. f.eks. borgermøder og som interessenter i den lokale fond.

Ser man på den igangværende proces vedrørende de kystnære vindmøller, var forløbet op til beslutningen om, hvem der måtte afgive et bud, designet til at de store virksomheder i energibranchen skulle være budgivere. Dette gælder både processen omkring fastlæggelsen af udbudskriterierne og udbudskriterierne i sig selv. Folkelige aktører blev kun i meget begrænset omfang inddraget og tilgodeset i disse diskussioner, og det blev tydeligt at folkelige investorer ikke var at finde på den „statslige radar“. I teorien kunne et projekt som Vind & Velfærd måske opfylde det u hensigtsmæssige omsætningskrav på fire mia. kr. om året, men som det viste sig i praksis, var tiden ikke tilstrækkelig og det nødvendige forarbejde for stort.

Ny udbudsmodel – ny proces

Hvad kan vi lære af processen omkring de kystnære vindmøller? Hvordan skal vi ændre udbudsprocessen og udbudskriterierne, hvis vi ønsker at folkelige projekter skal kunne være realistiske budgivere?

Den igangværende proces har været præget af, at store, private investorer skulle opføre de kystnære vindmøller i Danmark. Vi ved ikke om dette var hensigten, men hvis vi i Danmark fremover ønsker folkelige vindmølleprojekter langs kysten, har vi brug for nye regler og processer på området. Vi har i den forbindelse en række forslag til ændringer i udbudsreglerne og -processen, som kunne understøtte dette (se tekstboks på denne side).

Læs mere

Læs mere om Wind Peoples erfaringer med Vind & Velfærd-projektet i rapporten *Hvem skal eje de kystnære havvindmøller? Et casestudie af Vind & Velfærd projektet*, som er skrevet af denne artikels forfattere og udgivet af Aalborg Universitet i 2016.

Louise Krog Jensen er ph.d.-stipendiat og Karl Sperling er lektor ved Institut for Planlægning, Aalborg Universitet.

Forslag til ændringer i udbudsregler og udbudskriterier

1. Bred og aktiv inddragelse af folkelige aktører i udarbejdelsen af udbudskriterier:

Folkelige aktører har typisk ikke ressourcer nok til at holde sig opdateret på og deltage i alle centrale møder og processer. Derfor er det vigtigt aktivt og bredt at invitere dem ind i processen, og i god tid. Det kan f.eks. gøres ved at sende invitationer ud til relevante NGO'er.

2. Udbudskriterier der ikke udelukker folkelige projekter:

- *Erstat omsætningskravet: Det er allerede blevet slået fast, at omsætningskravet generelt var u hensigtsmæssigt, da det ikke kan dokumentere en budgivers reelle finansielle stabilitet.*
- *Projektstørrelse: Der bør være mulighed for reelt at byde ind på en mindre „bid“ af en given samlet kapacitet. Eventuelt bør en vis kapacitet (f.eks. 50 MW) reserveres til folkelige projekter og/eller storskala-projekter skal kunne åbne op for at afgive en del af kapaciteten til folkelige projekter.*
- *Tid: Tidsplanen bør tilpasses således, at folkelige projekter har en reel chance for at udarbejde realistiske bud. Dette kræver ofte et større forarbejde i forbindelse med organiseringen, netværksarbejdet og de finansielle aftaler.*

3. Processtøtte i form af støttepulje og sekretariat til forundersøgelser m.m.:

Folkelige projekter har brug for at opbygge faglige netværk og finde den egnede ekspertise til at kunne udarbejde et realistisk bud. Det foreslås, at der bliver etableret en central støttepulje, hvor der kan søges midler til dette. Det skal understøttes af et sekretariat med fagfolk, der kan rådgive folkelige projekter.
